

PŘEKVAPENÍ

Lidské vědomí je choulostivé ústrojí, do něhož často a pravidelně pronikají doteky a tlaky vnějšího světa. Obdobný nápor pocítovalo stupňovaně i vědomí Zdeňka Matěje, do něhož se draly nepříjemné a především nezvané hluky. Nejprve v podobě tukaní, pak bouchání a nakonec v podobě něčeho, co nemělo daleko k třískání. Zdeněk Matěj si promnul oči a zjistil, že je ještě tma a někdo se horlivě dobývá do jeho hotelového pokoje. Uvědomil si dvojitě, že včera, vlastně už dnes, šel velmi pozdě spát a že se stále ještě nachází v Kyjevě v hotelu, jehož jméno si v dané chvíli jeho hlava nebyla schopna vybavit. Další rány na dveře jej přiměly, aby k nim došel a otočil klíčem. Do pokoje, v němž byla naprostá tma, se vhrnulo několik ruských četníků s puškami, Zdeněk Matěj později napočítal, že jich bylo osm, a za nimi další dva, četnický kapitán a nějaký jinak uniformovaný. Poslední příchozí popostrčil předchozí a zabouchl dveře. Všichni byli v nepatrném pokoji natěsnáni a ve tmě neviděli ani na sebe. Rozespalý Zdeněk Matěj byl zaskočen, ale ani v nejmenším nechtěl vpadnuvším usnadnit situaci. Rázný uniformovaný ji vyřešil briskním povel: „Udělejte světlo a zadržte ho!“

Zdeněk Matěj, který seděl na loži u stolní lampy, přemýšlel, zda ji má rozsvítit a zadržet se. Vzniklou situaci vyřešil četnický kapitán, když rozžal pokojové světlo. Následující dění mělo rychlý spád. Jinak uniformovaný přečetl Zdeňku Matěji delší povídání, z něhož ten vyrozuměl, že je zatčen. Rázný uniformovaný mu zároveň odebral pas. A patrně proto, že místnost byla přelidněna, odešel. Četnický kapitán blahosklonně vyzval zatčeného, aby se oblékl a šel s nimi. Zdeněk Matěj měl řadu poznámek a výhrad, jež kapitán ukončil stejnou výzvou, tentokrát pronesenou výhrušnějším tónem. Zadržovaný se nakonec podvolil a oblečen chtěl opustit místnost, což mu znemožnila osmice četníků, která měla stejný úmysl a ucpala východ z ní. Přihlízející kapitán v domněnání, že jde o rafinovaný pokus zatčeného o útěk, celou situaci málem geniálně vyřešil – nejprve čtyři četníci, pak zadržovaný a on a nakonec zbytek četnického doprovodu pěkně po jednom. Po jednom a po schodech až před hotel, kde na ně čekal lednový nenasytný mráz roku 1912 a jedny nepatrné sáně. Důstojník dal většímu počtu ozbrojených mužů pokyn k odchodu, ponechal si pouze dva a zadržovaného a odjel s nimi na policejní strážnici.

Strážnice byla nevzhledná, oprýskaná kasárenská budova. V rozlehlé místnosti s řadou písařů předal kapitán zadržovaného, jemuž na rozloučenou zasalutoval. Nastalo čekání, které asi po půlhodině ukončilo pronikavé zvonění elektrického zvonku. Zdeněk Matěj byl vyzván, aby vstoupil do náčelníkovy komnaty, jež se svým vybavením značně odlišovala od začpělé

místnosti, kde doposud vyčkával. Ocítl se před štíhlým mužem v uniformě ozdobené množstvím vyznamenání. Vpravo od něho stáli strnule jiní dva policejní důstojníci. Pohlavár si prohlížel nějaký spis a nakonec se obrátil k příchozímu. Pronikavě si jej prohlédl a dodal:

„Vy jste rakouský poddaný.“

„Ano – bohužel!“

„Proč bohužel?“

„Jsem totiž Čech.“

Pohlavár se zamyslel a poznamenal:

„To jsou ti, co neuznávají austrijského cara a neustále proti němu rebelují.“

„Zato sympatizují se slovanským Ruskem, ochráncem všech Slovanů, a za to jej milují.“

Muž byl očividně zaskočen. Sevřel své úzké rty a po chvíli na Zdeňka Matěje vychrlil několik francouzských vět.

„Neumím francouzsky.“

„Jak to, že neumíte, když jste studoval v Ženevě.“

„Nikdy jsem ve Švýcarsku nebyl, pouze ve Švýcarském dvoře.“

„Cooo?“ vyjekl náčelník.

„Švýcarský dvůr se jmenuje hotel, odkud mě vaši lidé unesli.“

„Unesli, unesli. Nechte si taková nevhodná slova. Ostatně teď na vás nemám čas.“

„Myslel jsem, že je věc vysvětlena a že mě propustíte.“

Tato slova jako by vůbec nebyla pronesena. Pohlavár stiskl elektrický zvonek, do komnaty vrazil starší poddůstojník se dvěma mladými policisty. Náčelník sykl: „Prohledat!“

Zdeněk Matěj se ještě jednou obrátil na pohlavára: „Proč jste mě unesli z hotelu?“

Zadržený se tázal a zároveň stál šaškovsky ve vzorném pozoru. Od širokého stolu se maximálně zvýšeným hlasem ozvalo: „Pořádně toho chlapa prohledat! Boty, čepice, rukavice – všechno!“

Všecko mu skutečně vzali, ponechali mu pouze několik kopějek a kapesník.

„Které cely jsou prázdné?“ dotázal se nejvyšší.

Poddůstojník otevřel ohmatanou knihu: „Druhý koridor, vaše vysokoblahorodí, cela dvacet osm a padesát osm.“

„Tak do osmadvacítky.“

Poddůstojník vzal objemný svazek klíčů, pobídl nespokojeného Zdeňka Matěje a v doprovodu dvojice mladých policistů nastoupili spletitou cestu. Nejprve strážnicí, kde sedělo nebo na kavalcích pospávalo asi dvacet pět strážníků, pak ztemnělým koridorem a točítým schodištěm na dvůr, opět do jiné budovy, z přízemí do podzemí do ponuré dlouhé chodby. Na jejím začátku u stolku dozorující strážník, který úslužně zsalutoval. Konečně cela číslo dvacet osm. Poddůstojník ji otevřel a Zdeněk Matěj s obavami nahlédl do studené a odporné nory. Poddůstojník jej popostrčil a dubové dveře zapadly. Zadržený nebyl schopen slova, zmocnila se jej otupělost. Nahmatal dřevěnou

pryčnu a padl na ni, aniž by se svlékl. Pronikavá zima oddalovala spánek, který však nakonec bohulibě přišel.

Sotva přišel, tak vzápětí odešel. Dveře cely se otevřely a poddůstojník spolu s jedním policistou vtlačili do místnosti další dva zadržené – notně opilého bárina a důstojně vyhlížejícího měšťanostu. Zdeněk Matěj je v polospánku nevnímal, cítil pouze na noze hlavu jednoho z nich. K seznámení došlo až ráno, kdy trojici probudila notná zima a zápach od Paraši Paraskijevny, jak ruští vězňové nazývali ohavné vědro pro nezbytnou potřebu.

Ještě než začal běžný vězeňský den, jehož součástí bylo vyplacení jedenácti kopějek na stravu, popřípadě kuřivo, násilně svedená trojice se představila. Opilost z obou pozdních příchozích vyprchala, oba se přiznali, že předmětem zadržení byla nějaká větší nepříjemnost na svatební hostině, která trvala již třetí den. Obloustlý bárin se představil jako Marej Iljič Očumelov, druhý z nich, vyhlížející důstojně a zdrženlivě, o sobě pravil, že se jmenuje Nikodim Ciceronovič Aplombov. Oba se zdáli Zdeňku Matějovi sympatičtí, k čemuž nepochybně přispěla i skutečnost, že ve věznicí začali topit a mokré zdi cely, na nichž se držela jinovatka, alespoň v některých místech oschly. Později došlo k rozčarování, když zjistili, že ve věznicí se topí pouze třikrát v týdnu.

Očumelov byl vytrvalý spáč, nevadily mu ani křivolaké pryčny, které Zdeňku Matějovi otláčovaly záda a znemožňovaly mu pravidelný spánek. Aplombov byl nepochybně příslušníkem

vyšších společenských vrstev, choval se zdrženlivě a na mnohé otázky Zdeňka Matěje vůbec neodpovídal. Oba na sebe prozradili pouze to, že na svatbě, jíž se zúčastnili, došlo k nějakým nepřístojnostem, jež skončily rvačkou a krví. Na podrobnosti však nikdy nedošlo. Zdeněk Matěj oba překvapil a zaujal tím, když jim sdělil, že dlouhá léta pobýval v Americe. Zvýšený zájem o jeho americký pobyt projevoval zejména Nikodim Aplombov, který na Zdeňka Matěje naléhal, aby jim o této bájně zemi něco pověděl.

Zdeněk Matěj nebyl z těch, kdo se dlouho zdráhají. Rozřešil to šalamounsky, druhý den po velice skromném obědě řekl: „Tres faciunt collegium. Já začnu, ale vy se musíte po mně připojit. Každý odvypráví nějakou historku, pokud možno veselou. Co nám ostatně v této díře zbývá.“

Oba posléze souhlasili a Zdeněk Matěj po kratší pauze začal.

2.

SVATBA

Vy jste byli na svatbě, patrně na nějaké poněkud kuriózní. Já vám povím o jedné, rovněž neobvyklé svatbě, ale americké. Dopředu říkám, že ne každá americká svatba takhle probíhá.

Odehrálo se to v Clevelandu. Já jsem tam pracoval ve slévárnách s nějakým Zmrhalem, Timotheem Zmrhalem. Byl starší než já a dosti mi vypomáhal. Jednou se zmínil, že se jeho dcera vdává a bere si stolařského mistra, také Čecha. Požádal mě, zda bych nešel jeho dceři za svědka. Vzhledem k tomu, že jsem znal ji i budoucího ženicha, přislíbil jsem to, i když s jistými rozpaky. Být svědkem nebyl problém, problém byl černý sváteční oblek. Avšak i to se nakonec vyřešilo. Do svatby scházel ještě celý týden, takže mě překvapilo, že mě navštívil ženichův mladší bratr spolu s ženichovým kamarádem, který měl být na svatbě mláďencem. Pozvali mě do české clevelandské hospody, kterou vedl jistý Jiří Poláček. Hospoda byla nadmíru oblíbená, poněvadž hostinský měl velmi dobrou kuchyni. U Poláčka se sešli známí budoucích novomanželů a debatovali o tom, jak jim zpřijemnit jejich slavný den. Mysleli to ovšem po americku, to jest, jak si z nich udělat legraci a především jak se pobavit navzájem. Návrhy, na nichž se usnesli, byly dosti drsné, rázně americké. Já